Petrus De Dobbelaer x Elisabeth De Costere(+) in de weesboeken van Sint-Niklaas (nr. 1172, f°319)

Staet ende inventaris van goede die mits desen maekt ende overgeeft pieter de dobbeleire fs pieter ende vuijt clausijne de grave als hauder gebleven ten sterfhuijse van elisabeth de costere fa frans ende vuijt amelberga philips ende dat van alle immeuble ende meubel goederen bij de … achtergelaeten ende thaeren sterfhuijse bevonden als commeren daer jeghens sijnde ditto aen gillis de dobbeleire ende sacharias de costere als wettelijke staende voochden vande vijf minderjaerighe kinderen bij de overledene achtergelaeten geproceert aen desen vander te weten olevier audt den xxixen july 1679 dertien jaeren pieter audt xen maart 1679 x jaeren barbara audt den xxiien xber 1679 acht jaeren marie audt den xiiii augusti 1679 vier jaeren ende frans de dobbeleire audt den xxiiien maart 1680 twee jaeren

Bij het overlijden van Elisabeth De Costere is haar man Petrus De Dobbelaer de *houder* van het sterfhuis, wat dus wil zeggen dat hij de verdere zorg zal dragen voor de vijf wezen. Als staande voogden treden op: Egidius De Dobbelaer (=oom van de wezen, halfbroer van Petrus) en Zacharias De Costere (=oom van de wezen langs moederskant). De voogden waken er dus over dat de wezen bij hun meerderjarig worden, gaan krijgen waar ze recht op hebben.

Hier naer volghen de immeuble goederen bij de overledene achtergelaten

Elisabeth heeft de helft van twee stukken land geërfd. De grond is twee gemeten groot met daarop een *cleyn huysken,* en is gelegen op het Beverse (=deelheerlijkheid in Sint-Niklaas maar binnen de heerlijkheid Beveren, met een eigen schepenbank). Men spreekt verder van de wijk Burnis (?) en palende: O, de straat naar ter eecken, Z, de weduwe en erfgenamen Joannes Vandaele, W, mijnheer Castro, N, Jacobus De Cock. Het betreft hier cijnsgrond belast met *eenighen sheeren cheijns.* Vermoedelijk was dit ook de woonplaats van Petrus De Dobbelaer en zijn gezin. Hij en zijn vrouw betaalden elk jaar een cijnsbedrag aan de heer van het Beverse. Na Elisabeth haar dood zal de grond volle eigendom worden van de wezen, die het cijnsbedrag wel ten laste krijgen. De vader krijgt dan het vruchtgebruik.

Conquesten bij de overledene en de hauder gedaen staende hem… houwelijk gedaen als volght

Hierna volgt een lange opsomming van de inboedel van het huis, van de smidse, van nog te ontvangen gelden (pacht, huur, rente op lening), van enkele sieraden. Telkens wordt het bedrag vermeld waar de wezen recht op hebben (=de helft van de geschatte waarde), de vader behoudt de eigendom over de andere helft.

Bij de huisraad worden vermeld: *coetse, coffer, buffet, schapraeijken, 59 ponde teinqt(?), geleijerwerk, cannen, candelaer, twee angels, bedde met een hooftpuluu, twee sargien, gordijnen en schalen, twee taeffelkens met stoelen, cafbedde daer den knecht op slaept, sittecussen, slaeplaekens, vijf oorcussens, vijf paar flauwijnen met een oorcussen, twee handbogen, … fusicq, twee cafbeddekens mette sargien (=dekens).*

De opsomming gaat verder met gesponnen garen, gehekeld vlas, drie zakken koren, drie tonnen, twee halve tonnen, 11 tarwetonnen, een ton met tarwe, twee wateremmers, wijnkan, een slijpsteen. Diverse personen –een lange lijst!- zijn nog geld schuldig voor *tbeslaen van peerden* en het maken van smeedwerk.

De inboedel van de smidse bestaat uit: twee stenen was, aambeeld met *sperhaeck, marischaels (?) gereedschap,* blaasbalg met waterbak, twee vijzen*, alle de colen, alle het ijser inden winckel soo gemaeckt als ongemaeckt, verschillende mimiteijten die men noempt den bessem (?).*

Tijdens het huwelijk is er geld geleend aan Judocus Brondeel (xCatharina Verlee). Het sterfhuis ontvangt een *besette* rente. Dit wordt blijkbaar twee keer vermeld in de staten van goed. Verder is oom Zacharias De Costere nog een jaar landpacht schuldig. Joannes Verdonck en een zekere Cools zijn nog huishuur schuldig en er is aan Franciscus De Costere een som geld geleend, waarop de rente nog dient afbetaald te worden.

Bij de inboedel zijn er ook enkele sieraden: drie gouden ringen, een gouden kruisje, zilveren *hank hoirijser* …, zilveren knoppen. Dit alles wordt geschat door een zilversmid.

De houder van het sterfhuis, Petrus De Dobbelaer, behoudt zijn kleding en lijnwaad, de kledij van de overledene is verkocht.

Hier naer volghen de goederen de … gederft sijn van sijde van den hauder

Volgende onroerende goederen zijn door Petrus De Dobbelaer verkocht geweest*:*

-het vierde deel van een stuk land te Tielrode aan Andreas De Grave. Waarschijnlijk heeft hij dit geërfd van zijn moeder Niclasijne De Grave. Petrus had nog een zuster en twee broers.

-'seker deele' in twee huizen, een op de Houtbriel en het andere noemt *maelfortuijt* (?) (er volgt een wat onduidelijke omschrijving, o.a. de weduwe Philippus Paradijs bewoont een van de huizen, het is ook niet duidelijk of dit in verband staat met de twee personen hiervoor vermeld, die nog achterstallige huishuur schuldig waren)

-bij het overlijden van zijn moeder Niclasijne De Grave heeft de houder de 'vuytlegh' ontvangen over een huis en grond. (*ter cause van tgone hem was gedevolveert* bij Franciscus De Dobbelaer (=halfbroer)).

Schulden van achterdeel ten sterfhuyse bevonden

-aan diverse personen is voor de aankoop van ijzer nog geld schuldig

-aan Michael Buigmans voor de aankoop van *coolen*

-aan Joannes Janssens een maand huishuur

-aan knecht Carolus De vos nog ongeveer zeven maanden *diensthuere*

-Petrus De Dobbelaer trad ook als voogd van de wezen van zijn broer Joannes. Er was bij de eindafrekening een positief saldo dat dient terugbetaald te worden aan de wezen. Dit geeft dus aan dat de voogden ook zelf betalingen kunnen doen en gelden ontvangen.

-aan Petrus De Paepe tot Antwerpen (i.v.m. het sterfhuis van Petrus De Dobbelaer zijn schoonmoeder Amelberga Philips)

De akte is *ter goeder trauwen* opgesteld en ondertekend door Petrus De Dobbelaer en zijn halfbroer Egidius, in aanwezigheid van koninklijk notaris J. van Buervelt (4 januari 1680, of zowat drie maanden na het overlijden van Elisabeth De Costere). In de staten van goed staan zelf geen handtekeningen, vermoedelijk is dit wel zo op de notariële akte, en is deze overgeschreven in de weesboeken van Sint-Niklaas (en dus niet voor de schepenbank van het Beverse!).

Er is in deze staten van goed ook geen totaaloverzicht van een saldo. Bij elke rubriek is wel een bedrag in ponden-schellingen-grooten genoteerd, dat meestal dus een waarde aangeeft die overeenkomt met de helft voor de wezen, de andere helft is voor de vader. Dit is niet vermeld voor de cijnsgrond en voor de gederfde goederen. De meeste bedragen zijn van enkele schellingen tot

enkele ponden (bij de gederfde goederen is een bedrag van ongeveer 36 ponden vermeld, bij de schulden wordt een bedrag van ongeveer 6 pond vermeld dat door de wezen is terug te betalen aan het sterfhuis van Joannes De Dobbelaer). Ruw geschat zijn er ongeveer 51 ponden (ordegrootte) inkomsten voor de wezen, tegenover 19 ponden schulden (=positief saldo). De vijf wezen krijgen dit bedrag als ze meerderjarig worden, voor zover alle inkomsten ook daadwerkelijk geïnd worden en alle schulden ook effectief betaald zijn. Van de vijf wezen zullen er hier slechts twee –Oliverius en Barbara- meerderjarig worden. Als hun vader sterft worden zij ook de volle eigenaars van de cijnsgrond en ook met de gederfde goederen zal rekening gehouden worden (hoe?). Petrus De Dobbelaer zal zelf overlijden in mei 1681…

<u>Petrus De Dobbelaer (+) in de weesboeken van Sint-Niklaas (nr.1173, f° 1)</u>

Staet ende inventaris van goede die mits desen maeken ende overgeven gillis de dobbeliere ende sacharias de costere als wettelijke staende voogden van de 5 minderjarighe wesen wijlent pr de dobbelier achtergelaten als commer daer jeghens synde inder maniere soo hier naer volght

Petrus overlijdt in mei 1681, zijn eerste echtgenote was overleden in oktober 1679. In 1680 volgt nog een rampjaar: hij hertrouwt met Catharina Van Landeghem in januari, er wordt een dochtertje geboren in november en kort daarna overlijdt zijn tweede echtgenote. De wezen blijven nu helemaal alleen achter. Van deze tweede echtgenote wordt in de tweede staten van goed helemaal niks vermeld. Misschien had ze zelf onroerende goederen geërfd, maar gezien ze met Petrus De Dobbelaer geen kinderen had, zullen die hoe dan ook naar haar rechtstreekse erfgenamen gaan (bv. broers, zusters van haar).

Deze tweede staten van goed begint met de melding dat er eerder al bij het overlijden van Elisabeth De Costere een staten van goed is opgemaakt en waarbij de *materiele* goederen zijn *gedeclareert*. Petrus De Dobbelaer laat zelf geen onroerende goederen achter.

Meubilaire baete en schulden van baete ten sterfhuyse bevonden

Er is vooreerst al een verkoop gehouden van de inboedel die vijf ponden grooten heeft opgeleverd. De smidse is verkocht aan een zekere Jacobus Van … voor de som van iets meer dan 67 ponden grooten.

Verder is er terug sprake van de lening aan Franciscus De Costere die nog terugbetaald dient te worden, wat ook al zo was na het overlijden van Elisabeth De Costere. En Judocus Brondeel moet nog voor een periode van 2 jaar zijn ‘besette’ rente aflossen (dit was 5 jaar in de eerste staten van goed, men noteert dit nu als over *twee jaeren verloop van eene besette rente*).
Er volgt dan weer een lange lijst van personen die voor smeedwerk en het beslaan van paarden nog hun rekening dienen te betalen.

Schulden van achterdeele ten sterfhuijse

Aan een viertal personen is het sterfhuis nog schuldig i.v.m. het leveren van ijzer en *coolen.* Aan de pastoor dient men nog de kerkrechten te betalen en een bedrag voor de jaargetijde voor Elisabeth De Costere. Blijkbaar is Petrus De Dobbelaer een tijd ziek geweest, er dienen aan dokter De Rycke nog kosten betaald te worden en aan Joannes Narau voor *visiten en leveringhe van medicamenten.*

Van Andreas De Graeve en Daniel Vercauteren was geld geleend, dat nog dient terug betaald te worden. Petrus De Dobbelaer was lid van de Sint-Sebastiaansgilde: zijn doodsschuld dient nog betaald te worden en ook een bepaald bedrag aan de gildebroeders voor o.a. *tdraeghen van vane.* En aan Joannes Janssens is men nog een half jaar huishuur schuldig.

De akte is terug door een notaris (=Criertvelt(?)) opgesteld.

In vergelijking met de eerste staten van goed wordt de inboedel van huis en smidse nu niet in detail geschat. Alles wordt nu verkocht. De nog te ontvangen inkomsten en te betalen schulden worden wel overlopen. Alle bedragen zijn nu volledig het deel van de wezen.[1] Vermoedelijk zit in de verkoop van de smidse ook een stal of deel van een huis (het verkoopbedrag is ruimer dan de eerder geschatte waarde van de inboedel). Dit kan ook verklaren waarom er nu plots sprake is van nog te betalen huishuur door het sterfhuis. Woonden ze tijdens de ziekte van vader Petrus ergens anders al?

Men komt na een vlugge optelsom tot een positief saldo voor de wezen van ongeveer 40 ponden grooten (ordegrootte). In de eerste staat van goed opgemaakt na het overlijden van hun moeder was dit ordegrootte 32 ponden (=de helft van een totaal positief saldo van 64 ponden). Men zou meer in detail kunnen nagaan wat de twee overblijvende wezen Oliverius en Barbara effectief zouden krijgen als ze volwassen zijn. Ook een verkoop van de cijnsgronden uit de eerste staten van goed is nog mogelijk. Uit deze twee staten van goed kan dus heel wat informatie gehaald worden over de 17de eeuwse leefwereld. Door vergelijking met andere staten van goed[2] zou een volledigere beeld ontstaan.

Marc Van Stappen, 2020, www.stap-brug.be

[1] In principe gaat nu de vaderlijke helft naar de wezen. Zie ook: Een staat van goed uit 1721 meer in detail bekeken.

[2] Zie bv. de familiegeschiedenis van Piet Verheyen (Beveren), en mogelijk ook een paar interessante analyses van staten van goed uit Vlaamse Stam.